

La vivenda obrera: el Grup Ramón Castro

L'emigració de gent del camp a les ciutats comportà una necessitat de donar cabuda a tota eixa població perquè tinguera unes mínimes condicions de vida. Seguint a Aguilera Cerní, durant el segle XIX sorgiren les primeres promocions de barris de vivendes obreres en els afores de les ciutats, de tipus popular al ser fetes pels propis obrers de manera més econòmica i artesanal. En el cas de València, no va ser fins al nou segle quan es construïren barris obrers considerats com tals. La por de la burgesia a la concentració dels obrers en amplis barris, obligà a dissenyar barris obrers reduïts.

El General Luis María Pando fundà el 3 d'abril de 1902 la Societat Constructora de Cases per a Obrers, la primera d'este tipus a Espanya, imitant altres societats europees. Estava integrada per arquitectes i metges, amb capital de subscripció pública. El seu objectiu era la construcció de vivendes més econòmiques per a treballadors de la indústria o del comerç amb baix poder adquisitiu. Cada habitatge costava 3.600 pessetes, i els treballadors podien convertir-se en propietaris en un termini de quinze anys per mitjà del pagament de mensualitats.

Esta Societat construï quatre grups de vivendes obreres¹. De totes elles, l'única supervivent a l'ampliació urbana que la ciutat feia imparable cap a l'extraradi, va ser el grup situat a Patraix, a l'actual carrer Ramón de Castro, però que antigament tenia la seua entrada pel Camí Vell de València a Patraix.

El promotor d'este grup en concret va ser Ramón de Castro Artacho (Pamplona 1857 / València 1931). Ocupà un alt càrrec a la delegació D'Hisenda de la capital, va ser secretari de l'Ajuntament de Xàtiva, president de l'Ateneu Mercantil del Cap i Casal, Senador i Diputat a Corts per Sagunt, i sotssecretari del Ministre de Treball (1922-1923). I principalment, ocupà un lloc destacat en la Societat Constructora de Cases Barates per a Obrers de la qual estem parlant, i per este motiu es demanà que este carrer portara el seu nom.

L'arquitecte constructor va ser José María Manuel Cortina Pérez. Plantejà dos fileres separades per un eix-jardí central, amb un total de 34 cases, de les quals, només queden en peu 18. Té només una planta dividida en quatre dormitoris i pati posterior, i entre 78 i 120 m² cadascuna. Estan construïdes amb murs de maçoneria i sòcols de blocs de formigó, parets de pedra i rajola. En total, la superfície construïda és de 6.075 m².

La barriada començà la seua construcció en 1906 i fou inaugurada en l'any 1910 per la reina Victòria Eugènia, qui entregà personalment la clau de la vivenda a cada família d'obers beneficiats —treballadors al ferrocarril—, aprofitant la visita que feia a l'Exposició Nacional al Cap i Casal. El 14 de novembre d'eixe mateix any, l'Ajuntament decidí atorgar el nom de 'Ramón de Castro' al grup. Sis anys després, el 12 de novembre de 1916, s'organitzà a la mateixa barriada com a escenari, la imposició de la Gran Creu de la Beneficència, concedida pel Govern.

---

¹ El barri de San Juan de la Ribera, a l'antic carrer del General Pando i junt a l'antic camí d'Algirós (1903-1905), al carrer del Lliri, al Grau (1903), el grup del Camí d'Algirós (1911), i el del barri de Ramón de Castro, el situat en Patraix.